Bódai Dalma

Thurzó György nádor temetésének előkészületei fia naplójában

Thurzó György (1567–1616) nádor (1609–1616) temetésének[1] előkészítését fia, Imre (1598–1621) részletesen dokumentálta naplójában.[2] A feljegyzéseket egy 1617-es évre kiadott magyar nyelvű kalendáriumban vezette, melyet Bernard Krackernek, a krakkói egyetem filozófusának és orvosdoktorának számításait és prognosztikonját felhasználva Farkas Imre rendezett sajtó alá és nyomtatott ki 1616-ban Sopronkeresztúron.[3] A naptár szerkezete igazodik a 17. század eleji bevett megjelenési formához, azonban a paraszti tevékenységeket ábrázoló fametszetes hónapképek jó része rossz helyen és hibás kompozícióval jelent meg. A januári hónapkép disznóölést ábrázol, ami jellemzően december havi ábrázolás, a februári hónapkép (vetés) helyett pedig hibásan áprilisi (fejés) szerepel. A márciusi hónapkép szántást ábrázol szőlőmetszés helyett, az áprilisi pedig birkanyírást, ami a legtöbb kalendáriumban júniusi vagy júliusi hónapképként jelent meg a korszakban. Május hónap képén csónakázás jelenik meg, a júliusin aratás, az augusztusin pedig ünnepi asztal, ami bevett módon január hó ábrázolása. A szeptemberi kép szántást jelenít meg, az októberi szőlőprést, a novemberi kendertilolást, a decemberi pedig (ismét) disznóölést. A két decemberi ábrázolás megegyezik, valamint a hónapképeken megjelenített állatövi jegyek helye is azonos, feltehetőn egy sorozatból származnak a metszetek, csupán hibás sorrendben illesztették őket az egyes oldalakhoz.[4]

A kalendárium címlapja dísztelen, a következő oldalon az 1617. évre vonatkozóan ad meg adatokat a szerző, például hogy a teremtéstől számítva ez az 5679. év, Krisztus feltámadása után pedig az 1584., a vízözön után a 393. [!], a Római Birodalom alapítása óta a 2662. [!], a Török Birodalom alapítása óta a 987. [!] stb. Majd következnek a naptárban használt jelek feloldásai. A kalendárium naptár része ezután minden adott hónap esetében a következő: egy oldalon a hónap első felének napjait sorolja fel, névnapokkal és minden naphoz az adott tevékenység jelét társítva, fametszetes hónapképpel, majd négy üres oldal következik (hosszabb feljegyzések tételére), végül egy oldal, ami a

[1] Thurzó György nádor temetésének rendjét, a hozzá kapcsolódó gazdasági iratokat, valamint a végtisztesség alkalmával kifejtett reprezentáció látványvilágát és szimbólumrendszerét a szakirodalom korábban már feltárta. Radvánszky, 1986, III, 63–63, 366–373; (Radvánszky forrásközléséből hiányzik a biccsei, az árvai és a litvai uradalmakhoz tartozó jobbágyok által beszolgáltatott élés jegyzéke: MNL OL P 1341, fasc. 4. fol. 306–321.); a rendtartást (a temetés dátumát hibásan február 17-re téve) közölte továbbá: Szerémi, 1876, 425–428; a feldolgozások: Galavics, 1986, 60; Galavics, 2019; Ludiková–Mikó–Pálffy, 2006; Viskolcz, 2010; Szabó, 2008; Tusor, 2011.

[2] ŠAB OK – Acta varia Thurzoniana 225/6; RMNy. 1113; Kočiš, 1967. 112–113.

[3] Kovács, 1973, 359–364.

[4] Dukkon, 2003, 86–101.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 149 2021.01.19. 15:46:06

hónap első felének napjait sorolja fel oly módon előkészítve az adott oldalt, hogy az rövid, naphoz rendelt feljegyzések tételére legyen alkalmas. A metszetes oldalon az adott hónap neve magyar nyelven, a rövid feljegyzések tételére kialakított oldalon latinul szerepel, néhány jeles ókori vagy bibliai esemény jelölésével. A naptár részt prognosztikon követi, amely Farkas Imre Nádasdy Pálhoz intézett ajánlásával indul. Ezt követően a csillagok járását taglaló asztrológiai elemzés következik Hermész Triszmegisztosztól vett idézetekkel kiegészítve. A prognosztikon további része ez alapján határozza meg a várható időjárást és a termést, valamint a politika alakulását.

Thurzó Imre 1616. december 24-től, apja halálának napjától írta be saját kezével az eseményeket, napokra lebontva, minden eseményt dátummal jelölve. Azokat az 1616. év végi történéseket, melyek számára az 1617-es évre készült kalendáriumban nem volt előre kialakított hely, a címlapot megelőző üres lapokra írta. Ugyanitt adta meg a napló címét is: „In silentio et spe/[5] V[ive] V[t] V[ivas]/[6] Comes Emericus Thurzo de Arwa".[7] 1617. január 2-től kezdődően a kalendárium hosszabb feljegyzések tételére kialakított részeire írta naplóját, bejegyzéseit szintén dátumozva. A feljegyzések 1617. február 7-ig magyar nyelvűek, néhány latin betoldással, február 17-től (tulajdonképpen a végtisztesség ceremóniájának kezdetétől) pedig latin nyelvűek.

A Thurzó családban bevett szokás volt az udvar, illetve a dominus mindennapi életének rögzítése kalendáriumokba vezetett naplókban.[8] Thurzó György mindennapjait 1596-ból, 1604-ből, 1607-ből és 1612-ből fennmaradt naplók őrizték meg, valamint egy, az 1597-es év velencei utazását megőrző másolat. Levelezésében azonban ennél több évben (is) utal kalendáriumhasználatra. 1593. február 14-én Pozsonyból küldött kalendáriumot a feleségének, Czobor Erzsébetnek (feltehetően még erre az évre).[9] 1594. október 18-án kelt levele mellé szintén egy naptárt küldött neki (feltehetően az 1595-ös évre),[10] és ugyanerre utalt pár nappal később, október 23-án kelt levelében is.[11] 1603 őszén, mikor Szentendre alatt vesztegelt hadaival, kalendáriuma segítségével tartotta számon a napokat, és ez alapján latolgatta, hogy az oszmán csapatok vajon mikor vonulnak téli szállásaikra.[12]

Thurzó Imre először 1615–1616-ban, peregrinus útja során vezetett naplót (a feljegyzéseit ekkor feltehetően nem naptárba, hanem naplóként használt lapokra vezet-

---

[5] Teljes alakban: In silentio et spe erit fortitudo vestra. Idézet Ézsaiás könyvének 30. rész 15. verséből. Id. Lucas Cranach Luther Mártonról készített portréján (1529) is megjelenik.

[6] A Thurzó család jelmondata, Thurzó György több könyvének elejébe is beleírta. Monok, 2012, 168–169.

[7] ŠAB OK – Acta varia Thurzoniana 225/6. 5.

[8] Dukkon, 2007, 381–391; Kurucárová, 2012, 54–59.

[9] 1593. február 14. Pozsony. Thurzó György levele Czobor Erzsébetnek. Zichy, 1876, I, 20.

[10] 1594. október 18. Gerencsér. Thurzó György levele Czobor Erzsébetnek. „*Szerelmes szivem, ujságul egy uj kalendáriumot küldöttem, kérlek vedd tülem jó néven*." Uo., 117–118.

[11] 1594. október 23. Gerencsér. Thurzó György levele Czobor Erzsébetnek. „*Akarván kedig ezzel is szerelmes szivem, hozzád való szerelmemet megmutatnom, egy új kalendáriumot szépen bekötvén, más könyvvel egyetemben, kiben török ellen való imádságok is vannak, küldtem. Én édes szívem vedd én tőlem, mint szerelmes társodtul jó néven és jó kedvvel*." Uo., 120.

[12] 1603. október 23. Szentendre. Thurzó György levele Czobor Erzsébetnek. Zichy, 1876, II, 96.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 150 2021.01.19. 15:46:06

te),[13] és bár csupán az 1617-es év feljegyzései maradtak fent, bizonyára ezt követően is használt kalendáriumot. Ezt támasztja alá, hogy a Thurzó család bevett szokását, mely szerint a nők is vezettek naplót, Thurzó Imre felesége, Nyáry Krisztina második házasságával átvitte az Esterházy családba is.[14] Thurzó György naplói (kivéve az 1597-es útinaplót) udvari/udvartartási naplóként értelmezhetők. A főúr egyes szám harmadik személyben jelenik meg bennük, valójában több, feltehetően írnoki kéz bejegyzéseiből épülnek fel, csupán az udvar mindennapi életére, illetve a dominus tevékenységére koncentrálnak, érzelem vagy bármilyen személyes kiszólás nem jelenik meg bennük. Thurzó Imre láthatóan ezt a hagyományt folytatta (az is elképzelhető, hogy egy olyan naptárban, melyet Thurzó György vásárolt magának az 1617-es évre), a naplóvezetés kezdetét saját dominusi státuszának kezdetéhez és nem a kalendáriumi év kezdetéhez igazítva.

Forrás

Thurzó Imre naplója
(részlet: 1616. december 24. – 1617. február 19.)

ŠAB OK – Acta varia Thurzoniana 225/6 3–30.

/3./ Anno millesimo sexcentesimo decimo sexto die vigesima quarta Decembris. Az szegény üdvözült úr őnagysága múlt ki ez árnyékvilágból Nagykarácsony estin fertály híján tíz órakor.
25. Decembris. Kinyújtóztatva s felöltöztetve volt az maga házában az földön, egy öreg díványszőnyegen.
26. Decembris. Aszerint, és ugyan azon az helyen volt. /4./
27. Decembris. Hasonlóképpen ott volt.
28. Decembris. Koporsóban helyeztetvén vitték be az felső tárház előtt való bótban.[15]
29. Decembris. Koporsóban ott feküdt.[16]

[13] Dományházy, 1989, 435–446.
[14] S. Sárdi, 2014, 265–268.
[15] A biccsei kastély belső tereiről részletesen: Lengyel, 2005, 131–133.
[16] Thurzó Györgyöt a ravatalképe nyitott, párnával bélelt koporsóban ábrázolja, derékig úrihímzéssel díszített textillel takarva. Kezei átkötve, viselete vörös, zsinórozott mente és fekete, forgós süveg. Feje felett koszorú látható. A test mellett a koporsóban jobbról egy buzogány, balról pedig szablya, a koporsó két végén pedig egy-egy gyertyatartó. Az elhunyt mögött a háttérben címere és titulusai jelennek meg, valamint a biccsei vár. Buzási, 1975, 88; Galavics, 2019, 316–328.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 151 2021.01.19. 15:46:06

30. Decembris. Jöttenek ide Biccsére úgymint Thurzó Szaniszló uram őkegyelme,[17] Dóczy István uram[18] és Sándor János uram.[19]
31. Decembris. Tanácskoztunk az üdvezült úr atyámnak őnagyságának eltemetése felől, és egyéb szükséges dolgok felől is. /11./
2. /Január/ Jött ide Csúty Gáspár uram[20] és Terstiansky uram[21] őkegyelme.
3. Múlt ki ez árnyékvilágból Mihály nevű virginás inasom, azon napon volt eltemettetése is, Jakusith uram[22] őkegyelme, sógorom jött ide Biccsére délelőtt.
4. Volt az consultatio bőségesen az eltemetés felől, és egyenlő akarattal 19. Februariit rendelték, arra rendet is írattak de pompa funebri.[23] Jött még azon nap Beniczky uram[24]

---

[17] Thurzó (III.) Szaniszló (1576–1625), nádor (1622–1625). Az elhunyt Thurzó (V.) György rokona az alábbi módon: (III.) Szaniszló a család vagyonát megalapozó Thurzó (I.) György idősebb fiának, Jánosnak az ükunokája, (V.) György pedig (I.) György fiatalabb fiának, Gottliebnek a dédunokája volt. Nagy, 1865, 201–20; Lengyel, 2014, 79–93.

[18] Dóczy István (1586?–1630) a Thurzó család rokona. Első felesége Thurzó (III.) Szaniszló húga, Magdolna volt, a második pedig Thurzó György lánya, Mária későbbi férjének, Vizkelethy Mihálynak a húga, Judit. Rimay Jánossal együtt (aki Thurzó Imre biccsei udvarmestere volt) Bethlen Gábor portai követe volt 1621-ben, 1625 és 1630 között koronaőr. Papp, 2013, 114; Rátvay, 1896, 553.

[19] Bár Sándor János neve Thurzó Imre udvari rendtartásában, illetve más, a biccsei Thurzó udvar működését megörökítő forrásokban nem szerepel, minden bizonnyal Thurzó Imre szolgálatában állt. Thurzó György temetési rendtartásában a processiót rendelő urak között szerepel. 1619-ben Thurzó Imre képviselőjeként (két másik familiárissal, Szerdahelyi Mihállyal és Dávid Jánossal együtt) részt vett a pozsonyi országgyűlésen. Később Bethlen Gábor szolgálatába állt. Ila, 1934, 125, 267; Radvánszky, 1986, II. köt. 368.

[20] Csúti Gáspár (1570?–1631) Thurzó György familiárisa, 1605-ben az ő követeként járt Ali budai pasánál, majd 1610-ben Báthori Gábor erdélyi fejedelemnél is. Thurzó György temetési rendtartása a processiót rendelő urak között említi, valamint „Fáncsy urammal", Bory Istvánnal és Keszi Gáspárral együtt a székesegyház előtt való sorfalért felelt. Thurzó Imre udvari rendtartása a biccsei udvar kapitányának nevezi meg. Szolgálataiért 450 forint készpénzt kapott negyedévenkénti kifizetésben, emellett az úr asztalánál étkezhetett, egy szolgája pedig az udvari ifjakkal. Ács, 2001, 82; Ipolyi, 1887, 207–207; Koltai, 2001, 62; Komlovszki, 1960, 483–486; Radvánszky, 1986, III, 368.

[21] Tersztyánszky Gáspár feltehetően szintén a Thurzó család szolgálatában állt, 1617-ben Trencsén vármegye országgyűlési követe volt, később alnádor, 1628-ban pedig személynök. Ila, 1934, 247.

[22] Jakusith András (?–1623) Trencsén vármegyei birtokos főnemes, Thurzó György lányának, Juditnak férje. Bódai, 2019, 102.

[23] Thurzó György temetésének rendtartását kiadta: Radvánszky, 1986, III. köt. 366–368.

[24] Feltehetően Beniczky Imre, aki 1612-től jelenik meg a Thurzó udvar ceremoniális eseményeinek rendtartásaiban: Thurzó Borbála menyegzőjén és Thurzó Ilona kézfogóján is a fő vendégek mellett szolgált. Radvánszky, 1986, 9, 14; A Thurzó család familiárisai között a Beniczky család több tagja is megjelenik, így kisebb valószínűséggel bár, de a bejegyzés utalhat akár Beniczky Péterre is, aki később Thurzó Mária bizalmasa volt. Komáromy, 1887, 224–229; Kovács, 1906, 390, 395–397.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 152 2021.01.19. 15:46:06

Révay Péter uramtól[25] őkegyelmétől az követséggel. Estvefelé érkezett meg Beniczky Márton uram[26] is, ekediglen való vicepalatinus. /12./
5. Nyitották meg prima vice az testamentumot, hogy az szegény Istenben elnyugodt testator uram atyámnak akaratját érthessék de circumstantiis, sepulturae locus destinatus in testamento templum parochiale Bittczhense, cavit autem serio in testamento testator, ne quid auri argentive una cum ipso humetur, in sepultura nihillominus ut honestas spectetur mandavit.[27] Az testamentumnak felnyitója Beniczky Márton uram volt, ekediglen való vicepalatinus.
6. és 7. Az hívóleveleket ad solennitatem funebrem exaráltattam és elküldöztem, Dávid Zsigmond[28] érkezett meg Prágából, császár urunk őfelsége levelemre való választételével. /13./
8. Jött ide Kresach,[29] az az kőfaragó Morvából, hozta meg a fekete posztót, 39 véget, végit az jovának 11 forinton, és az alábbvalóját 9 forinton.
9. Reggeli mintegy 8 óra tájban szegeztettem be az szegény uram atyám testét koporsóba. Azon napon jött ide délután sógor uram, Illésházy uram[30] őkegyelme. És érkezett meg Morvából Armpruster uram,[31] hozott magával 35 véget fekete posztót. Végét 7 és 6 forinton, az alábbvalóját pediglen 5 forinton. /14./
10. Végezték el az egész udvarnépének ruháztatását gyászban az hajdúság kívül.
11. Hozták meg az postáról Klesl kardinális uram[32] levelemre való választételét.

---

[25] Révay Péter (1568–1622) Turóc vármegye főispánja, bécsi udvari tisztviselő: 1608-tól koronaőr, 1615-ben főajtónálló, 1619-ben királyi főasztalnok. 1613-ban Augsburgban jelentette meg *De sacrae coronae regni Hungariae* [...] című munkáját. A Révay és a Thurzó család rokonságban állt egymással: Révay Péter unokatestvére, Gábor, Thurzó György egyik húgát, Katát vette el feleségül. Révay Péter bátyja, András pedig Thurzó György egyik Forgách Zsuzsannától született lányát, Zsuzsannát vagy Juditot szerette volna elvenni, de ez a házasság végül ismeretlen okokból nem valósult meg. Zichy, 1876, 14; Nagy, 1857–1868, 10. köt. 696–697.

[26] Beniczky Márton (?–1622) Turóc megyében birtokos nemes, alnádor, 1609-től 1622-ig előbb Thurzó György, majd Forgách Zsigmond, és egy rövid ideig Thurzó Szaniszló mellett is. Ila, 1932, 22–23.

[27] Thurzó György végrendelete. 1615. január 19. ÖStA, HHStA, FA Erdődy, Ladula 3. fasc. 2. nro. 5; későbbi másolatban: MNL OL P 108 Rep. 4. fasc. A No 6.

[28] Dávid Zsigmond a Thurzó család familiárisa, Thurzó Borbála menyegzőjén tálakra felügyelt. Radvánszky, 1986, III, 10; Thurzó Imre lakodalmán a menyasszony családjának helmeci birtokára vonuló társzekerekre felügyelt. Kovacsóczy, 1833, 346.

[29] Kőfaragó. Thurzó Ilona kézfogóján, valamint Thurzó Borbála és Thurzó Mária menyegzőjén is bortöltőként szolgált az urak asztalánál: Radvánszky, 1986, 7, 10, 17. A Thurzó György temetésén felhasznált fekete posztó mennyiségét és a posztóval kifizetett udvari személyek listáját: Radvánszky, 1986, 369–373.

[30] Illésházy Gáspár (1593–1648) Illésházy István nádor unokaöccse és örököse, Thurzó György lánya, Ilona férje. 1610-től Trencsén és Liptó vármegyék, majd 1626-tól Árva vármegye főispánja. Bethlen Gábor híve, Thurzó Imre politikai partnere. Papp, 2016, 85–92.

[31] Franz Armpruster (?–1634) Christoph Armpruster pozsonyi kancelláriai hivatalnok fia. Először 1605-ben iratkozott be a Wittenbergi Egyetemre, majd a peregrináló Thurzó Imre némettanára és kíséretének tagjaként 1615-ben is. Dományházy, 1989, 405.

[32] Melchior Khlesl (1552–1630) bécsi püspök, majd 1615-től bíboros. 1611-től a bécsi Titkos Tanács vezetője, Thurzó György egyik legnagyobb politikai ellenfele. Thurzó Imre 1616. 12. 24-én Biccsén kelt levelében jelentette apja halálát Melchior Khleslnek: ÖStA HHStA Türkei I. Karton 105 Konv. 3. 1616.12. fol. 14–15; Melchior Khlesl levele erre érkezhetett válaszul.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 153 2021.01.19. 15:46:06

12. /nincs bejegyzés/ /17./
14. Jött ide Ostrosith János uram[33] őkegyelme, vacsorán itt volt, másnap reggel elment.
15. Jött ide Újfalussyné asszonyom őkegyelme.
16. Ebéd után 12 órakor jött ide öreg asszonyom anyám őnagysága,[34] de még nem ett volt ebédet, ide Biccsére való sietség miatt.

Ezen napon jött ide Abaffi Miklós uram tokaji kapitány[35] szolgája, hozott levelet tőle és Debreczenitől tokaji prefektusunktól.[36]
17. Ment el Abaffi Miklós szolgája levelemet elvivén az urának és Debreczeni uramnak. Ezen napon jöttek volt ide délután Szunyoghné asszonyom[37] és Theodosius uram,[38] /18./ de mind az ketten vacsora előtt megint elmentek.
18. Reggel küldtem el bajmóci Isac szuperintendens uramhoz:[39] írott itt való prédikátor uram levelet az perorálás és parentatio felől.
20. Ebéd előtt jött ide bátyám uram Perényi Ferenc uram,[40] azon napon ebéd után viszont őkegyelme elment. Estve felé érkezett meg dunántúli Pápai nevű szolgám, hozott

---

[33] Ostrosith János (1599–1636) 1549-től a trencséni vár provizora és a vármegye főispánja. Fia, András Thurzó György feleségének, Czobor Erzsébetnek édesanyját, Perényi Borbálát vette feleségül. Részt vett Thurzó Imre Nyári Krisztinával kötött menyegzőjén is. Kovacsóczy, 1833, 337.

[34] Czobor Erzsébet (?–1626), Thurzó György felesége. Összefoglalóan: Lengyel, 2007, 139–159.

[35] Abaffy Miklós (†1629), Thurzó György familiárisa, tokaji kapitány. Testvére, Abaffy György szintén Thurzó György familiárisa volt. Mindketten a fő vendégek körül szolgáltak, 1607-ben Thurzó Judit kézfogóján és 1612-ben Thurzó Borbála menyegzőjén is. Radvánszky, 1986, 7, 9.

[36] Debreczeni Tamás (1570–1650), 1611-től Thurzó György szolgálatában tokaji prefektus. 1621-ben Bethlen Gábor küldöttségének tagjaként részt vett a nikolsburgi béketárgyaláson, ezt követően I. Rákóczy György magyarországi birtokainak praefectusa lett. Átfogóan: Debreczeni-Droppán, 2004, 447–501.

[37] Feltehetően Szunyogh Mózes második felesége, Osztrosith Borbála, akinek mostohafiával, Szunyogh Gáspárral Thurzó Imre Wittenbergben együtt tanult. Dományházy, 1989, 48–49, 88–89, 94, 129, 148–149, 175–177, 189–190, 200–201.

[38] Szulyói Sirmiensis Teodor, Trencsén vármegye alispánja. A forrásokban Thurzó György mellett 1594-ben tűnik fel először, ugyanígy „Theodosius uram" megnevezéssel. Thurzó György 1608-ban követként küldte Pozsonyba, majd 1610-ben a zsolnai zsinaton is részt vett. Később Thurzó Imre tanácsadója. Dományházy 1989, 395.

[39] Isaac Abrahamides (1557–1621) a Pozsony, Nyitra és Bars vármegyéket felölelő bajmóci evangélikus egyházkerület szuperintendense. A prágai egyetemen, majd Lipcsében tanult. A temetésen elhangzott beszéde (amelyért 12 dukát fizetséget kapott) Daniel Schultz nyomdájában jelent meg Lőcsén 1617-ben. RMK II. 375. Zoványi, 1977, 14; Zsilinszky, 1910, 20–21. A temetésen Elias Lani biccsei szuperintendens is tartott prédikációt, amiért 30 aranyforint fizetséget kapott. Dományházy et al., 407; Szőke, 2017, 59–60; Zsilinszky, 1910, 20–21. Nem egészen egyértelmű, hogy forrásunk „itt való prédikátor uram" passzusa rá vonatkozik-e, hiszen a kor lutheránus szóhasználata általában a segédlelkészeket nevezi prédikátornak. Ami mégis Lani irányába mutat, az az, hogy a jelentősnek számító, olykor két diaconust is foglalkoztató biccsei evangélikus egyházközségnek az 1615 és 1618 közötti időszakból nem ismerjük egyetlen segédlelkészét sem (ELEM II/2, 336.), és a Thurzó György gyászszertartásáról való kommunikáció is inkább illethette a szuperintendenst, mint egy beosztottját.

[40] Perényi (III.) Ferenc, Thurzó György legidősebb lánya, Zsuzsanna első férjének, Perényi (VII.) Istvánnak az unokaöccse. Nagy, 1857–1868, 9. köt. 228.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 154 2021.01.19. 15:46:07

levelemre való választételt Batthyányi uramtól[41] őkegyelmétől, Zrínyi Miklóstól bátyámtól[42] és Czirakytól[43] is. /19./

21. Ebéd előtt jött ide Biccsére Erdődy Kristóf[44] sógor uram őkegyelme.

Szombaton azaz eadem 21. die jött meg bécsi vásárlással Pozsgay uram[45] őkegyelme. Ugyan azon napon délután Erdélyből érkezett meg Zoltán Ferenc uram[46] őkegyelme.

22. Morvából jött meg Szőcs András,[47] hozott 2 szekéren 102 véget fekete morvai posztót.

23. Bocsátottam el Armpruster uramat Bécsben; ebéd előtt szabattam ki 100 lovasnak 100 gyászmentét. Ebéd után kezdtem feketével bevonatni az szentegyházat. /20./ Vacsora előtt jött ide Jakusith sógor uram őkegyelme.

24. Ment el jó reggel sógor uram őkegyelme, Jakusith uram.

25. Ment el sógor uram, Erdődy Kristóf uram őkegyelme, itten 5 napiglan késvén.

26. Szabattam ki az hajdúknak fekete gyászruhájukat.

27. Ebéd után mentem fel Lietavára,[48] és az tárházban levő dolgaimat végeztem el Beniczky urammal.

28. Lietaváról reggel elindultam, jöttem vissza Biccsére ebédre. /21./

29. Jött meg Szőcs András harmadszor Morvából, hozott 54 fekete vég posztót.

30. Küldtem el két szekeret Morvábanaz önkoporsóért. Hozták meg az hírt, hogy az Úristen 3 órakor éjjel ezen napon adott egy szép leánymagzatot sok betegeskedése után asszonyomnak nénémnek, Jakusithnénak,[49] neveztetett pediglen az kis húgom Doreskának.

/Ez alatt vastagon áthúzott, olvashatatlan sor]

31. Reggel ment el az szekér Bécsbe az gyászzászlóért és egyéb aprólékért.[50] /23./

---

[41] Batthyány Ferenc (1573–1625) 1605-től Sopron megye főispánja, 1606-ban részt vett a zsitvatoroki béketárgyaláson, később Bethlen Gábor híve. 1618-ban II. Ferdinánd király koronázásán a koronázási kardot vitte. G. Etényi, 2006, 351; G. Etényi, 2013, 256.

[42] Zrínyi (VI.) Miklós (1580?–1625), Thurzó György unokatestvére, 1619-ben csatlakozott Bethlen Gáborhoz. Nádasdy II. Ferenc és Báthory Erzsébet leányának, Nádasdy Annának a férje.

[43] Feltehetően Cziráky Mózes (†1627), Thurzó György halálakor nádori ítélőmester, később, 1625 és 1627 között személynök. Fallenbüchl, 2002, 69.

[44] Erdődy Kristóf (1584–1621) Thurzó Borbála férje. Bubryák, 2013, 159.

[45] Pozsgay István Thurzó György, majd Thurzó Imre familiárisa volt. Thurzó Judit és Ilona kézfogóján, valamint Borbála, Mária és Imre lakodalmán is a konyhához rendelt gazdák között szolgált, ily módon legalább 11 éven keresztül szolgált a biccsei udvarban. Radvánszky, 1986, 7, 9, 14, 17; Kovacsóczy, 1833, 345.

[46] Zoltán Ferenc (?–1635 előtt), Thurzó Imre vicekapitánya. Koltai, 2001, 63.

[47] Szőch András, Thurzó Imre udvari rendtartása két lóval szolgáló familiárisként jegyzi. Koltai, 2001, 67.

[48] Lietava/Zsolnalitva (ma: Lietava, SK).

[49] Thurzó György első házasságából született fiatalabb lánya, Judit. 1608-tól Jakusith András felesége. Bódai, 2019, 102.

[50] Radvánszky, 1986, 369–372.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 155 2021.01.19. 15:46:07

3. /Február/ Jött meg prand[ium] körül asszonyom néném Erdődyné[51] őkegyelme és vele együtt Illésházyné asszonyom néném,[52] ebéd után.
6. Jött meg Holomuczból[53] az koszorúcsináló, és hozta meg magával az ón koporsót.
7. Hoztuk ki az szegény üdvözült urat őnagyságát az várból és helyeztettük az önkoporsóba, palota alatt való házban. Ugyanazon napon vonattuk be az egész palota alját fekete posztóval. /24./
11. Venit Wittenberga Moldenhaverus[54] medicinae doctor, ante tempus coene hora una aut altera.
13. Ad coenam venit Bittczham magnificus dominus Christophorus Erdődi, ante tempus coenae rediit una cum aparatu funebri Vienna dominus Amprusterus. /29./
14. Ad coenam venit huc Bittczham dominus magnificus Casparus Illésházy affinis meus carissimus.
16. et 17. 18. Comparuerunt hic Bittczham legati pricipum, magnatum, nobilium, Comitatuum liberarumque civitatum et idgenus alii quam plurimi.
19. Sepultus est in templo parochiali Bittczhae illustrissimus] comes regni Hungariae palatinus, dominus Gerorgius Thurzó, genitor meus dulcissimus. /30./ Cum ingenti solemnitate in praesentia legati serenissimi archiducis Maximilani et legati ducis Thesiniensis.[55] ut et reliquorumquam plurimorum baronum, comitum, magnatum et nobilium, liberarum item civitatum legatis. Pompa funebris duravit a hora ½ 7 matutina ad horam 1 pomeridianam. Orationem publicam habente reverendo domino Isaco Abrahamide superintendente comitatuum Nitriensis, Barsiensis et Zoliensis.[56]

Rövidítések és irodalomjegyzék

MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltára, Budapest
P 108	Az Esterházy család hercegi ágának levéltára, Repositorium
P 1341	Az Illésházy család levéltára

[51] Thurzó György második házasságából született legidősebb lánya, Borbála. 1612-től Erdődy Kristóf felesége. Bubryák, 2013, 159.
[52] Thurzó György második házasságából született lánya, Ilona. 1614-től Illésházy Gáspár felesége. Bódai, 2019, 102.
[53] Olmütz (ma: Olomouc, CZ).
[54] A szászországi Bernburgban született Christian Moldenhauer 1609. október 28-án iratkozott be a wittenbergi egyetemre (https://www.civ-online.org), ahol orvostudományt tanult. 1616-ben pártfogóinak, Thurzó Györgynek és fiának, Thurzó Imrének ajánlva jelent meg Wittenbergben egy orvosi munkája (VD 17 39:114479R). 1622-ben már két nyomtatványban is szülővárosának, Bernburgnak orvosaként szerepel (VD 17 1:045635G; VD 17 547:697340X). További sorsáról nincs tudomásunk.
[55] Adam Wenzel, tescheni herceg. Lányát korábban Thurzó Györgyhöz kívánta hozzáadni, majd Thurzó Szaniszlónak is felkínálta. Lengyel, 2014, 88–89.
[56] Radvánszky, 1986, 366–368.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 156 2021.01.19. 15:46:07

ÖStA Österreichisches Staatsarchiv, Wien
HHStA Haus-, Hof- und Staatsarchiv
FA E Familienarchiv Erdődy

ŠAB Štátny archív v Žiline so sídlom v Bytči, Bytča
OK Oravský komposesorát

*

Ács
2001 Ács Pál: *Az idő ósága,* Budapest, Osiris, 2001.

Bódai
2019 Bódai Dalma: *Szülői szerepek és gondoskodás. Czobor Erzsébet mint anya és mostohaanya,* In: *Érzelmek és mostohák. Mozaikcsaládok a régi Magyarországon, 1500–1850,* szerk. Erdélyi Gabriella, Budapest, MTA TTI, 2019, 91–111.

Bubryák
2013 Bubryák Orsolya: *Családtörténet és reprezentáció. A galgóci Erdődy-várkastély gyűjteményei,* Budapest, MTA MTI, 2013.

Buzási
1975 Buzási Enikő: *Century Catafalque Paintings in Hungary,* In: *Acta Historiae Artium,* 21. (1975) 1–2. sz. 87–124.

Debreczeni-Droppán
2004 Debreczeni-Droppán Béla: *Egy gazdasági szakember a XVII. századból: Debreczeni Tamás élete és működése,* In: *Fons,* 11. (2004) 3. sz. 447–501.

Dományházy
1989 *A Thurzó család és a wittenbergi egyetem. Dokumentumok és a rektor Thurzó Imre írásai 1602–1624,* sajtó alá rendezte Dományházi Edit – Font Zsuzsa – Keserű Gizella – Latzkovits Miklós, Szeged, Szegedi Oktatástörténeti Munkaközösség, 1989.

Dukkon
2003 Dukkon Ágnes: *Régi magyarországi kalendáriumok európai háttérben,* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2003.

Dukkon
2007 Dukkon Ágnes: *Naplók, életrajztöredékek – kalendáriumlapokon,* In: *Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban,* szerk. Balázs Mihály – Gábor Csilla, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 2007, 381–391.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 157 2021.01.19. 15:46:07

ELEM II/2. Csepregi Zoltán: *Evangélikus lelkészek Magyarországon (ELEM) Proszopográfiai rész* II. *A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681),* II/1. *Észak-Magyarország (a biccsei egyházkerület),* Budapest, Magyar Evangélikus Digitális Tár, 2019.

Fallenbüchl 2002 Fallenbüchl Zoltán: *Állami (királyi és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon,* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár – Osiris Kiadó, 2002.

G. Etényi 2006 G. Etényi Nóra: *A zsitvatoroki béke a korabeli propagandában,* In: *„Frigy és békesség legyen…" A bécsi és a zsitvatoroki béke*, szerk. Papp Klára – Jeney-Tóth Annamária, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete – Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, 2006, 299–308.

G. Etényi 2013 G. Etényi Nóra: *Politika és publicisztikai kontextus: Bethlen Gábor a Német-római Birodalomban kiadott nyomtatványokban (1619–1622),* In: *Bethlen Gábor és Európa,* szerk. Kármán Gábor – Kees Teszelszky, Budapest, ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszéke – Transylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület, 2013, 245–274.

Galavics 1986 Galavics Géza: *Kössünk kardot az pogány ellen. Török háborúk és a képzőművészet*, Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 1986.

Galavics 2019 Galavics Géza: *Egy evangélikus főúr, Thurzó György árvai várkápolnája mint szakrális és reprezentációs tér,* In: *Ige-Idők. A reformáció 500 éve,* I. köt., szerk. Kiss Erika – Zászkaliczky Márton – Zászkaliczky Zsuzsanna, Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2019, 279–331.

Ila 1932 Ila Bálint: *A Thurzó család levéltára,* In: *Levéltári Közlemények,* 10. (1932) 1–2. sz. 12–66.

Ila 1934 Ila Bálint: *A Thurzó-levéltár protestáns egyháztörténeti iratai,* In: *Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár,* 15. (1934).

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 158 2021.01.19. 15:46:07

Ipolyi
1887 Ipolyi Arnold: *Alsósztregovai és rimai Rimay János államiratai és levelezése,* Budapest, MTA, 1887.

Kočiš
1967 Jozef Kočiš: *Denníky Juraja a Imricha Thurzu,* In: *Slovenská archivistika,* 2. (1967) 2. sz. 107–116.

Koltai
2001 *Magyar udvari rendtartás. Utasítások és rendeletek 1617–1708,* sajtó alá rendezte, jegyzetekkel ellátta és az előszót írta Koltai András, Budapest, Osiris, 2001.

Komáromy
1887 Komáromy András: *Thurzó Mária végrendelete és Beniczky Péter a költő,* In: *Századok,* 21. (1887) 3. sz. 217–234.

Komlovszki
1960 Komlovszki Tibor: *Rimay-adatok a bicsei levéltárból,* In: *Irodalomtörténeti Közlemények,* 64. (1960) 4. sz. 483–486.

Kovács
1907 Kovács Dezső: *Beniczky Péter élete és költészete,* In: *Irodalomtörténeti Közlemények,* 16. (1907) 4. sz. 385–424.

Kovács
1973 Kovács József László: *Farkas Imre sopronkeresztúri és csepregi nyomdája,* In: *Magyar Könyvszemle,* 89. (1973) 3–4. sz. 359–364.

Kovacsóczy
1833 Kovacsóczy Mihály: *Thurzó Imre menyekzője,* In: *Árpádia,* 1. (1833) 335–352.

Kurucárová
2012 Jana Kurucárová: *Korešpondencia a denníky Juraja Turza,* In: *Juraj Turzo, Veľká kníha o uhorskom palatínovi,* ed. Pavel Dvořák, Martin, Matica slovenská, 2012.

Lengyel
2005 Lengyel Tünde: *Thurzó György nádor biccsei udvara,* In: *Idővel paloták... Magyar udvari kultúra a 16–17. században,* szerk. G. Etényi Nóra – Horn Ildikó, Budapest, Balassi, 2005, 131–143.

Lengyel
2007 Lengyel Tünde: *Az írástudatlantól a főispánig. Thurzó Györgyné czoborszentmihályi Czobor Erzsébet,* In: *Nők világa... Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok,* szerk. Fábri Anna – Várkonyi Gábor, Budapest, Argumentum, 2007, 139–159.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 159 2021.01.19. 15:46:07

Lengyel
2014 — Lengyel Tünde: *Thurzó Szaniszló, a Magyar Királyság nádora (1622–1625),* In: *Egy új együttműködés kezdete: Az 1622. évi soproni koronázó országgyűlés,* szerk. Dominkovits Péter – Katona Csaba, Sopron–Budapest, MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára – MTA BTK Történettudományi Intézet, 2014, 79–93.

Ludiková–Mikó–Pálffy 2006 — Zuzana Ludiková – Mikó Árpád – Pálffy Géza: *A lőcsei Szent Jakab-templom reneszánsz és barokk síremlékei, epitáfiumai és halotti címerei (1530–1700),* In: *Művészettörténeti Értesítő,* 55. (2006) 2. sz. 327–410.

Nagy
1857–1868 — Nagy Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal,* I–XIII. köt., Budapest, Ráth Mór, 1857–1868.

Papp
2013 — Papp Sándor: *Bethlen Gábor ismeretlen hadjárati terve II. Ferdinánd és a katolikus Európa ellen,* In: *Bethlen Gábor és Európa*, szerk. Kármán Gábor – Kees Teszelszy, Budapest, ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszéke – Transsylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület, 2013. 103–127.

Papp
2016 — Papp Ingrid: *Az erdélyi fejedelem kapcsolata Illésházy Gáspárral és a cseh exulánsokkal,* In: *Műhelyszeminárium. A hatvanéves Gyapay László köszöntése,* Miskolc, Bíbor Kiadó, 2016, 83–93.

Radvánszky
1986 — Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században,* Budapest, 1986, I–III. köt.

Rátvay
1896 — Rátvay Géza: *A koronaőri intézmény a magyar alkotmányban*. III. közlemény, In: *Athenaeum,* 5. (1896) 4. sz. 529–560.

S. Sárdi
2014 — S. Sárdi Margit: *Napló-könyv. Magyar nyelvű naplók 1800 előtt,* Máriabesnyő, Attraktor, 2014.

Szabó
2008 — Szabó Péter: *Jelkép, rítus, udvari kultúra. Reprezentáció és politikai tekintély a kora újkori Magyarországon,* Budapest, L'Harmattan, 2008.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 160 2021.01.19. 15:46:07

Szerémi
1879 Szerémi János: *Thurzó György nádor temetése,* In: *Századok,* 10. (1876) 5. sz. 425–428.

Tusor
2011 *Závodszky György naplója 1586–1624,* kiad. Tusor Péter, Budapest, Universitas, 2011.

Viskolcz
2010 Viskolcz Noémi: *Az Esterházyak temetkezéseiről a 17. században,* In: *Művészettörténeti Értesítő,* 58. (2009) 2. sz. 245–269.

Zichy
1876 *Bethlenfalvi gróf Thurzó György levelei nejéhez czobor-szentmihályi Czobor Erzsébethez,* közrebocsátva id. gr. Zichy Edmund árvai uradalmi teljhatalmú igazgató megbízásából, I–II. köt., Budapest, Athenaeum, 1876.

Zoványi
1977 Zoványi Jenő: *Magyarországi Protestáns Egyháztörténeti Lexikon.* (3. javított és bővített kiadás), Budapest, Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1977.

Zsilinszky
1910 Zsilinszky Mihály: *Az 1610-ik évi zsolnai evangelikus zsinat háramszázados emlékünnepén. Egyháztörténeti tanulmány,* Selmecbánya, Joerges Ágost özv. és fia Könyvnyomdája, 1910.

LYMBUS_2020_KÖNYV.indb 161 2021.01.19. 15:46:07